

Christ

THE MYSTERY OF GOD

**God's Message of
Forgiveness & Reconciliation**

Randolph Dunn

Klito - Libombami ya Nzambe

Ekomamaki na Randolph Dunn

Mokapo 1 .

Mokolo ya nsuka ya bozalisi lokola ekomami na Genese 1:26-27 ezali “Bongo Nzambe alobaki ete, ‘Tosala moto na elilingi na biso, na lolenge na biso, mpe tika ete báyangela mbisi ya mbu mpe bandeke ya likoló, likoló ya bibwele, likoló na mabele mobimba, mpe likoló na bikelamu nyonso oyo ezali kotambola na mabele.” Bongo, Nzambe akelaki moto na elilingi na ye, akelaki ye mobali mpe mwasi.”

Likanisi ya Compileur:Bokeli oyo ekesanaki na bikelamu na Ye mosusu nyonso lokola moto asalamaki na lolenge ya Nzambe, na elilingi na Ye. Moto azali kopi ya sikisiki ya Nzambe te. Moto akelamaki mosuni mpe makila nzokande Nzambe azali molimo. Suka Commentaire.

Nzambe atyaki Adama na Eva na katikati ya bikelamu na Ye oyo etikali mpo na koyangela mpe kozala na bokonzi likoló na yango. Ayebisaki Adama asala mosala mpe abatela yango. “Mpe Yehova Nzambe atindaki moto ete: ‘Ozali na bonsomi ya kolya mbuma ya nzete nyonso na elanga, kasi osengeli kolya mbuma ya nzete ya koyeba malamumu mpe mabe te, mpo ntango okolya mbuma na yango okokufa mpenza.’” (Genese 2:16-17).

Komantere:Nzambe apesaki moto likoki ya kopona.

Zabolo azwaki lolenge ya nyoka mpo na komeka Eva. “Ntango mwasi amonaki ete mbuma ya nzete ezali malamumu mpo na kolya mpe esepelisaka miso, mpe esepelisaka mpo na kozwa bwanya, azwaki mwa ndambo mpe alyaki yango. (Ebandeli 3:6).

Moto yango ayokaki lokuta ya Satana aponaki mposa na esika ya botosi na bongo atikaki kozala moto ya sembo mpe kobuka boyokani ya penepene oyo azalaki na yango na Nzambe, mozalisi na ye.

Kasi kozanga botosi ezali na mbuma mpe, na makambo mosusu, lisumu ekoki koyebana te kino esambiselo ntango moto akokutana na Nzambe. Na likambo oyo, mbuma na yango ezalaki mbala moko. Balongolamaki na paladiso mpe bakómaki na mokili ya mosala makasi mpe ya mpasi. Nzambe alobaki na nyoka ““Lokola osali boye, alakelami mabe koleka bibwele nyonso mpe banyama nyonso ya zamba!

Kasi Nzambe azalaki na mwango ya kozongisa moto na ezalela ya ebandeli mpe na boyokani na YE.

Komantere:Na lisumu oyo, Adama ná Eva bakabwanaki na Nzambe mpe bazalaki na mposa ya kosangana lisusu elongo na Ye. Boyokani wana ekosenga mbeka ya kokoka mpo na lisumu na bango ya kozanga botosi. Mbeka wana ya kokoka emonani ete ezali kolobela Nzambe kokoma moto mpo na kozala mbeka ya bomikabi mpo na lisumu na bango mpe basusu nyonso oyo bakoya.

Noa“*Na kondima Noa, ntango akebisamaki mpo na makambo oyo emonanaka naino te, na bobangi busantu atongaki masuwa mpo na kobikisa libota na ye.* (Baebele 11:7).

Nzambe ayebisaki Noa nini asengeli kosala mpo na kobikisa bato ya sembo mpo bákufa te na mpela oyo ezalaki koya. Na ntembe te malako yango emonanaki lokola oyo ezalaki ya momeseno te kasi ezalaki mpenza polele. Noa akoki kutu kotya ntembe na lolenge nini masuwa oyo esalemi bobele na lolenge moko ya mabaya mpenza molai, bonene mpe molai oyo ezali bobele na lininisa mpe ekuke moko ekokaki mbala mosusu kobikisa ye mpe libota na ye. Nzokande, abandaki kotonga mbala moko kokebisa basusu na ntina ya mbuma ya bomoi na bango ya botomboki mpe ya masumu. Nsima ya kosilisa masuwa Noa ná libota na ye bakotaki na masuwa mpe Nzambe asalaki ete banyama oyo ezalaki kopema mopepe ekota na masuwa. Nsima ya Nzambe kokanga ekuke, Afungolaki maziba ya mozindo mpe maninisa ya lola mpo na kotondisa mabele. Nsima ya mikolo mpe basanza, mai ekiti. Na nsima, Noa, libota na ye, mpe banyama babimaki na masuwa.

Noa atongaki mbala moko etumbelo, apesaki mbeka mpe asambelaki Nzambe.

Likanisi ya Compileur:Bobele na mikapo motoba ya mokanda ya liboso ya Biblia tomoni makambo misato oyo bato baboyaki kotosa mibeko ya Nzambe, batyaki yango na esika ya bamposa na bango moko; moko aboyaki kotosa mpo ete ezalaki kosepelisa miso mpe eloko moko ya kozala na mposa mpo na kosala bango mayele, moko aboyaki kotosa na kopesaka likabo, mosala ya losambo, oyo esepelisaki Nzambe te mpe etuluku moko etosaki te lokola makanisi mpe mokano ya makanisi na bango ezalaki mabe ntango nyonso. Nzambe asepelaki te na likambo nyonso, kosambisaka misala na bango na boyokani na etinda na Ye, na boyokani na Liloba na Ye. Nzambe moko ya sembo, mozalisi na bango, atyaki mbuma oyo Ye amonaki ete ebongi mpo na mosala na bango. Suka Commentaire.

Mituna

1. Lisumu esalemaka ntango moto amitiki na bamposa na bango ya mabe?
Solo ___ Lokuta ___ .
2. Maloba ya Nzambe epai na Kaina “soki osali oyo ezali malamú” etikaka ntembe te Kaina ayebaki nini Nzambe lolenge (ba) likabo ya Nzambe alingaki.
Solo ___ Lokuta ___ .

3. Kondima ya Noa epai ya Nzambe emonanaki na misala na ye.
Solo ___ Lokuta ___ .
4. Nzambe apesaki nzela na bato oyo babatelaka boyebi na Ye te
 - a. ___ Zala na makanisi ya mbindo
 - b. ___ Kotonda na mabe
 - c. ___ Zalá bato ya kofinga, bato ya lolendo, mpe ya lolendo
 - d. ___ Kokoma bato bazangi kondima, bazangi motema, pe bazangi mawa
 - e. ___ Nyonso oyo tolobeli awa na likoló
5. Bato nyonso ya ntango ya Noa baponaki kokoba kozala na bomoi ya mabe.
Solo ___ Lokuta ___ .

Mokapo 2 .

Elaka ya Nzambe.

Tera abotaki Abrama. Nsima wana Abrahama akómaki mokóló, Nzambe alakaki Abalama. “Yehova alobaki na Abrama ete, ‘Tiká mboka na yo, bato na yo, mpe ndako ya tata na yo mpe kende na mokili oyo nakolakisa yo. Nakokómisa yo ekólo monene mpe nakopambola yo, nakokómisa nkombo na yo monene, mpe okozala lipamboli. Nakopambola baoyo bakopambola yo, mpe moto nyonso oyo akolakela yo mabe nakolakela yo mabe, bato nyonso na mabele bakopambolama na nzela na yo.’” (Genese). 12:1-3) Nzambe abongolaki nkombo ya Abrama na Abalayama ntango atyaki kondimana na ye elongo na ye. Na yango, Abalayama alongwaki na ndako na ye mpe akendaki na Kanana.

Likanisi ya Compileur: “Na kondima akómisaki ndako na ye na mokili ya elaka lokola mopaya na mboka mopaya, afandaki na bahema, lokola Yisaka ná Yakobo, basangoli na ye na elaka moko. (Baebele 11:9-10) Esengeli komonana polele ete elaka oyo Nzambe apesaki Abalayama ezalaki epai ya bato nyonso na esika ya kopesa ekólo moko mpamba te esengelaki koleka mbula 400 liboso ete Yisalaele ekóma ekólo. **Suka Commentaire.**

Na nsima, ntango Yisaka akómaki mokóló, Nzambe apesaki Abalayama mitindo ete apesa Yisaka lokola mbeka ya kotumba. Yango ezalaki komekama ya kondima ya Abalayama. Abrahama akanisaki ete lokola Nzambe apesaki ye Yisaka ntango na nzoto ekokaki kosalema te mpo na ye mpe Sara bábota mwana mobali na nsima akokaki kozongisa Yisaka uta na bakufi mpo na kokokisa elaka na ye.

Nini ezali na ntina mingi na boyokani oyo kati na Nzambe mpe Abalayama? Ya liboso mpe ya ntina mingi, Nzambe asengaka botosi ya sembo. Na nzela ya kondima ya Abalayama elaka ya Nzambe

ya kopesa nzela mpo moto ayokana na Ye ebandaki, elembo ya libombami ya Nzambe. Elingaki kokokisama te kino mibu nsima ntango Yesu ya Nazarete, na nzela ya bosembo ya botosi mobimba, akomipesa lokola mbeka ya bomikabi mpo na masumu ya moto. Ezalaki na nzela ya Yisaka, mwana ya elaka, kasi na nzela ya Yismaele mwana na ye ya liboso te, nde kondimana ekolanda lokola Yesu azalaki mokitani ya Yisaka na nzela ya Davidi.

Ezalaki elaka ya Nzambe ete na nzela ya Abalayama, bato nyonso ya mabele bakopambolama. Yango wana, ezali na lolenge moko te oyo bato bakoki kozwa boyokani. Ezali elaka mpe likambo ya ezaleli, bondimi, mpe botosi epai ya Yesu, Klisto, Liloba na Ye, Nsango ya Boyokani. Esengeli te kokamwisa mingi ete Nzambe apambolaka bato ya sembo mpe batosi mpe alongolaka libula ya batomboki oyo bazali na botosi te.

Na ntina na mikakatano kati na babateli ya mpate ya Abrahama mpe Lota, mwana ya ndeko na ye, Abrahama apesaki Lota nzela apona mabele na ye mpe Abrahama akozwa esika mosusu. Lota aponaki esika oyo eleki malamumu pene na engumba Sodomo. "Mpe Yehova alobaki ete: 'Lokola koganga na Sodomo mpe Gomola ezali monene, mpe mpo lisumu na bango ezali makasi mpenza, nakokita sikoyo mpe nakotala soki basali yango mobimba na koganga oyo eyei epai na ngai, mpe soki te, nakoyeba.'" (Genese 18:20-21).

Liboso ete Nzambe atinda banzeli mpo na kobebisa Sodoma, amonisaki mikano na ye epai ya Abraham oyo abondelaki Nzambe abikisa Sodoma mpo na bato ya sembo oyo bafandaki kuna. Kasi bazalaki moke mpenza. Na yango, banzeli ya Nzambe na lolenge ya bato babimaki na mpokwa ntango bazalaki kokota na engumba Sodomo. Ntango Lota amonaki bapaya yango, asengaki ete bakota na ndako na ye na nse ya libateli na ye.

Nzambe abengaki Abrahama ntango azalaki kofanda na Ure ya Bakaladea mpo na kokende na mboka moko ya mosika. Azalaki na esika ya kobenga ndako te; kaka elaka ete bakitani na ye bakozala mokolo mosusu na ndako. Nsukansuka, bakitani ya Abalayama bakokoma baombo ya Baezipito. Nzambe abikisaki Bana ya Yisalaele na bowumbu na nzela ya Moize mpo na kokende na mboka ya libula na bango, mboka wapi Abraham ayengayenga.

Mobembo ya Bana ya Yisalaele na mboka wana ya mosika, Ezipito, ebandaki na likambo ya kobangabanga oyo bana ya Yakobo basalaki na leki moko, Yozefe, ntango batekaki ye na etuluku ya Baismaele, bakitani ya Yismaele, mwana ya liboso ya Abrahama. Batekaki ye lokola moombo ya bato nyonso mpe na nsima bakosaki Yakobo na kondima ete Yozefe abomamaki na nyama moko ya zamba. Yozefe atikalaki sembo epai ya Nzambe mpe Nzambe asalelaki ye na mwango na ye mpo na kokela ekolo moko ya nguya uta na bakitani ya Abalayama. Ekolo yango ekosalema nsima ya bambula mingi ya boombo kati na ekolo oyo ezalaki kosambela banzambe oyo bato basali na esika ya kosambela Nzambe Mozwi-ya-Nguya-Nyonso.

Likanisi ya Compileur:Bato oyo balobaka ete bazali basaleli ya Nzambe bapesaka Ye nzela ya kosalela bango lokola Yozefe? Suka Commentaire.

Nsima ya mbula soki nkama minei na Ezipito, Moize abotamaki. Farao apesaki mitindo ete báboma bana nyonso ya Baebele. “Na kondima, baboti ya Moize babombaki ye na boumeli ya sanza misato nsima ya kobotama na ye, mpamba te bamonaki ete azalaki mwana mpamba te, mpe bazalaki kobanga te mobeko ya mokonzi.” (Baebele 11:23).

Moize azwamaki na mwana mwasi ya Farao oyo ayokelaki ye mawa. Ndeko mwasi ya Moize abengaki mama na ye mpe “Mwana mwasi ya Falo alobaki na ye ete: ‘Kamata mwana oyo mpe melisa ye mabele mpo na ngai, mpe nakofuta yo.’ Na yango, mwasi yango akamataki mwana mpe amelaki mabele, ntango mwana akómaki mokóló, amemaki ye epai ya mwana mwasi ya Faraon mpe akómaki mwana na ye ya mobali, alobi ete: ‘Nabimisaki ye na mai.’” (Kobima 2:9-10).

Na ntango oyo ebongi, mama ya Moize amemaki Moize epai ya mwana mwasi ya Farao. “Moize atángaki mayele nyonso ya Baezipito mpe azalaki na nguya na maloba mpe na misala. Ntango Moize azalaki na mbula ntuku minei, azwaki ekateli ya kokende kotala baninga na ye Bayisalaele, amonaki ete Moezipito moko asalelaki moko na bango mabe, yango wana akendaki komibatela na ye mpe azongiselaki ye mabe na ndenge abomaki Moezipito. (Misala 7:22-25).

“Na kondima Moize, ntango akolaki, aboyaki koyebana lokola mwana ya mwana mwasi ya Farao. Aponaki konyokola ye elongo na bato ya Nzambe na esika ya kosepela na bisengo ya lisumu mpo na mwa ntango moko. Atalelaki nsuni mpo na bolamu ya Klisto lokola motuya monene koleka biloko ya motuya ya Ezipito, mpamba te azalaki kotala liboso mpo na mbano na ye nkanda ya mokonzi atikaki mpamba te amonaki ye oyo amonanaka te.”(Baebele 11:24-27).

Likanisi ya Compileur:Nsima ya koteyama na banzela nyonso ya Baezipito na boumeli ya mbula ntuku minei, Nzambe ateyaki Moize mbula ntuku minei mosusu lokola mobateli ya mpate liboso ya kobenga ye mpo na kokamba bakitani ya Abalayama longwa na boombo ya boombo kino na mokili oyo elakamaki kala epai na Abalayama, Yisaka mpe Yakobo. Suka Commentaire.

Lokola baombo wana ya kala bazangaki kondima mpe botosi, esengelaki mbula ntuku minei liboso ete bázala pene ya kotosa mpe kosenga mokili na bango ya elaka. Ata mabele oyo epesamaki na bango na ngolu ya Nzambe basengelaki kobunda na banguna ya Nzambe po bafanda na yango.

Likanisi ya Compileur:Lelo oyo bato bazali na nse ya boombo ya lisumu. Na ngolu ya Nzambe (likabo ya Mwana na Ye) tokoki kosikolama na bowumbu ya masumu na makila ya Klisto. Esengeli kokoba botosi mpe bosembo mpo na biso kokoma na Lola, mboka na biso ya elaka, wana tozali ntango nyonso kobunda na banguna ya Nzambe. Suka Commentaire.

Likanisi ya Compileur:“Nakanisaki” ekoki kobimisa liboke ya mikakatano. Na esika ya kotika Nzambe atambwisa banzela na biso. Suka Commentaire.

Moize, na bobangi oyo eutaki na likambo oyo asalaki nokinoki, akimaki Farao, mpe akendaki na mokili ya Midiane. Amikitisaki lokola mobateli ya mpate na boumeli ya mibu ntuku minei, nsima na yango Nzambe azalaki pene mpo na ye kobikisa bakitani ya Abrahamama, Yisaka, mpe Yakobo na bowumbu ya boombo ya mosuni, elemba ya boombo na biso ya lisumu. Nzambe apesaki Farao mpe Baezipito mabaku zomi ya kopona botosi na esika ya kobebisa. Farao amonanaki lokola ayebaki nguya ya Nzambe kasi na libaku moko na moko oyo ezalaki koleka, ezalaki mpasi te mpo na ye aboya. Nsima ya liwa ya mwana na ye ya liboso, ayebisaki Bayisraele bálongwa. Kasi abongolaki makanisi na ye mpe alandaki bango mpo na kozongisa bango na boombo.

Ezalaki na Mbu Motane, nde Bayisraele basengelaki kopona kotosa Nzambe to kozonga na boombo. Ezali mpe kuna nde bakundaki Farao ná basoda na ye na mai ya mbu. Ekólo moko ya sika, oyo esikolamaki na boombo, ebimaki na ngámbo mosusu.

Likanisi ya Compileur:Na Mbu Motane Farao akanisaki ete akoki kokamba limpinga na ye na mbu lokola Moize asalaki. Yango ezali mpe lokola kokima na biso na lisumu. Na ekulusu ya Klisto, tosengeli kozwa mokano soki tolingi kokunda nkolo na biso ya masumu na mai ya libatizi mpo na kotelema lokola ekelamu ya sika. Paulo alobaki na Baloma 6:3-7 “To boyebi te ete biso banso tobatisamaki na kati ya Klisto Yesu tobatisamaki na liwa na ye? lisekwa. Suka Commentaire.

Bayisraele bakotaki te na Kanana, mokili na bango ya elaka, mbala moko lokola kondima na bango ezalaki makasi te. Baboyaki lapolo ya Yosua ná Kalebe oyo batyelaki Nzambe motema. Yango wana, Bayisraele bayengayenga na esobe, pene na mokili na bango ya elaka, na boumeli ya mbula ntuku minei, bakotaki ata moke te na Mokili ya Ndaka. Ezalaki kaka ntango mibali nyonso oyo baleki ntuku mibale bakufaki (longola kaka Yosua mpe Kalebe) nde bakopesa bango nzela ya kokota na Mokili ya Ndaka. Nzambe apekisaki Moize akota to akamba Yisraele na Kanana. Ezalaki nde Yosua, mosungi ya sembo ya Moize nde aponama mpo na kokamba bango. Ntango kaka batyaki kondima na bango epai ya Nzambe mpe batosaki ye, bapesaki bango nzela ya kokota na Mokili na bango ya Ndaka.

Likanisi ya Compileur:Ntango tozali koyengayenga awa na mabele, tosengeli mpe kozala na botosi ya bosembo epai ya Nzambe mpo na koyokana mpe kozala na makoki ya kokota na Mokili na biso ya Elaka ya Lola. Bato boni lokola Farao bakanisaki ete bakoki kokoba mobembo na bango kozanga Nzambe? Suka Commentaire.

Nzambe asalaki makamwisi mingi ya lipamboli epai ya Bayisraele, ekelamu oyo ayebani mingi, akambaki bankóto ya baombo na mokili oyo elakamaki bambula liboso epai na Abalayama.

Sanza misato nsima ya kolongwa na Ezipito mpe pene na mbula nkama minei nsima ya elaka oyo Nzambe apesaki Abrahamama Bayisraele batyaki kaa na Sinai. Awa Nzambe abimaki mpe apesaki Moize mibeko na ye. “Nkolo alobaki na Moize ete, ‘Yaká epai na ngai na ngomba mpe vanda awa, mpe nakopesa yo bitanda ya mabanga, elongo na mibeko mpe mitindo oyo nakomi mpo na kolakisa bango.’” (Exode 24:12). Tobengi yango Mibeko Zomi mpe etangami na nse.

- *“Bokozala na banzambe mosusu te liboso na ngai.*
- *“Okomisalela ekeko na lolenge ya eloko moko te na likoló to na mabele na nse to na mai na nse mibeko.:*
- *“Bokosalela nkombo ya Nkolo Nzambe na bino na ndenge ya mabe te, mpamba te Nkolo akopesa moto moko te soki asaleli nkombo na ye na ndenge ya mabe.*
- *“Bókanisa mokolo ya Sabata na kobateláká yango mosantu. Mikolo motoba osengeli kosala mosala mpe kosala misala na yo nyonso, kasi mokolo ya nsambo ezali Sabata mpo na Nkolo Nzambe na yo. Na yango osengeli kosala mosala moko te, ezala yo, to mwana na yo ya mobali to mwana na yo ya mwasi, mpe moombo na yo ya mobali to mosali na yo ya mwasi, to banyama na yo, to mopaya na kati ya baporte na yo. Mpo na mikolo motoba Yehova asalaki likoló mpe na baporte na yo mabele, mbu mpe biloko nyonso oyo ezali kati na yango, kasi apemaki na mokolo ya nsambo, Yehova apambolaki mokolo ya Sabata mpe akómisaki yango mosantu.*
- *“Kumisi tata na yo mpe mama na yo, mpo ozala na bomoi molai na mokili oyo Yehova Nzambe na yo azali kopesa yo.*
- *“Okoboma moto te.*
- *“Okosala ekobo te.*
- *“Okoyiba te.*
- *“Okopesa litatoli ya lokuta te mpo na mozalani na yo.*
- *“Okolula ndako ya moninga na yo te, osengeli te kolula mwasi ya moninga na yo, to mosaleli na ye ya mobali to mosali na ye ya mwasi, ngombe na ye to mpunda na ye, to eloko nyonso ya mozalani na yo te.” (Kobima 20:3-17).*

Likanisi ya Compileur:na ntina na “Kondimana” .: 1 .

Tanga lisusu mibeko mpe bomona ete ezali mibeko, mibeko, malako, makambo ya kosala, mpe makambo ya kosala te. Omonaki likambo moko ya kolimbisa to ya kondima? TE! Boyokani oyo esalemaki mpo na komema moto epai ya Klisto mpe koyebisa bango masumu. Esengelaki kozwama na esika na yango na kondimana ya sika oyo elimbisaka mabe.

Kasi Nzambe azwaki libunga epai na bato mpe alobaki ete: “Ntango ezali koya,’ liloba ya Nkolo, ntango nakosala kondimana ya sika na ndako ya Yisraele mpe na ndako ya Yuda Nakosala elongo na ndako ya Yisalaele nsima ya ntango wana, elobi Nkolo lisusu'." "Na kobenga

kondimana oyo ‘ya sika,’ asali ete oyo ya liboso esila; mpe oyo ezali ya kala mpe oyo ekómi mobange ekolimwa mosika te.” (Baebele 8:8-13).

Ntango Yesu ayaki, asakolaki nsango ya boyamboli, nsango ya ngolu ya Nzambe mpe ya bondimi, bolingo, mpe boyokani. Mission na ye ezalaki “kosala mokano ya ye oyo atindaki ngai mpe kosilisa mosala na ye.” (Yoane 4:34).

Yesu afungolaki nzela mpo na kozwa bolimbisi ya masumu na kopesáká na bolingi na ye bomoi na ye lokola mbeka se moko ya bomikabi mpo na masumu na BISO, epai ya baoyo nyonso bandimeli Ye mpe oyo “batosaki na motema mobimba lolenge ya mateya oyo bapesaki bino.” (Baloma 6:17).

“Kasi Makomi esakoli ete mokili mobimba ezali mokangami ya masumu, mpo ete oyo elakamaki, epesamaki na nzela ya kondima na Yesu Klisto, eka kopesama na baye bandimi. Yambo ya kondima oyo eya, tokangamaki na boloko na nzela ya mobeko, tokangamaki kino kondima ekobima. Bongo, mobeko etiamaki na mokumba mpo na komema biso epai ya Klisto mpo ete tokoka kolongisama na kondima. Sikoyo lokola kondima eyei, tozali lisusu te na nse ya bokengeli ya mibeko.”(Bagalatia 3:22-25).

“Mpe bino, lokola bokufi na mabunga na bino mpe na bozangi kokatama ngenga ya nzoto na bino, asili kobikisa elongo na Ye, alimbisi bino mabunga nyonso, asili kopangusa makomi ya maboko ya masengi oyo ezalaki kotelemela biso, oyo ezalaki kotelemela biso. Mpe Ye alongoli yango na nzela, akangaki yango na ekulusu.”(Bakolose 2:13-14).

Bolingo mpe ngolu ya Nzambe epesaki mbeka ya makila ya kokoka kati na Mwana na Ye. Liwa ya Klisto etiamaki “boyokani ya sika”, kopesaka bolimbisi ya masumu mpe bonsomi na masumu na bato banso oyo bazali kotosa libiangi ya boyamboli mpe botosi. (Tángá Baebele 9:16-28).

“Soki ozali mpenza kotosa mobeko ya mokonzi oyo ezali na Makomami, ‘Lingá moninga na yo lokola yo moko,’ ozali kosala malamumu. Kasi soki ozali komonisa koponapona, ozali kosala lisumu mpe kokweisama na mibeko lokola bato oyo bazali kobuka mibeko. Mpo moto nyonso oyo azali kobatela mobeko mobimba mpe abeti libaku kaka na esika moko, azali na ngambo ya kobuka mibeko nyonso. Soki osali ekobo te, kasi obomi, okómi mobukani ya mibeko, Lobá mpe kosala lokola baoyo bakosambisama na mobeko oyo epesi bonsomi, mpamba te kosambisa oyo ezangi mawa ekomonisa moto nyonso oyo amonisaki mawa te!”(Yakobo 2:8-13).

Nsuka ya makanisi na ntina na “Kondimana” .

Nsima ya kosikolama na boombo ya Ezipito mpe kozwa mokili oyo etondi na miliki mpe mafuta ya nzoi, Yisalaele etambwisamaki na basambisi oyo Nzambe aponaki. Kasi Bayisraele balingaki

kozala lokola bikólo nyonso oyo ezalaki zingazinga na bango. Baboyaki Nzambe mpe balingaki mokonzi. Bongo, Nzambe apesaki bango mokonzi; Saulo. Ayangelaki na oyo bato balingaki – koyangela na makanisi – na esika ya kozala mosaleli ya botosi ya Nzambe. Yango wana, Samwele, na litambwisi ya Nzambe, atyaki Davidi mafuta mpo azala mokonzi, moto oyo akotosa ye. Mbala mingi, Davidi asengelaki kokima Saulo mpamba te Saulo azalaki koluka ye lokola mosali-mabe ya momesano oyo azalaki na mposa ya koboma ye. Nzokande, atako bongo, Davidi aboyaki kosala eloko moko te mpo na mopakolami ya Nzambe.

Nsima ya liwa ya Saulo, Davidi akómaki mokonzi. Nzambe alobaki mpo na Davidi ete: “Nazwi Davidi mwana ya Yese moto na motema na ngai moko, akosala nyonso oyo nalingi.’ Na bakitani ya moto oyo Nzambe amemi na Yisraele Mobikisi Yesu, ndenge alakaki.” (Misala 13:22-23).

Mokolo moko, bato ya Davidi bazalaki na kati ya bitonga ya mobali moko ya bozwi mingi na nkombo Nabale, mpe ntango bazalaki kuna, bazalaki kosala na ye na lokumu mpo na kobatela ye, bazalaki konyokola babateli na ye ya mpate te to kokamata eloko moko te oyo ezalaki ya ye. Na sima David azalaki penepene, bato na ye bazalaki na nzala mpe bazalaki na mposa ya bilei yango wana David asengaki lisalisi, kasi Nabale, mobali moko ya mabe oyo ayebanaki mpo na bizaleli na ye ya mabe, aboyaki bosenga ya David na lolenge ya makasi mpe ya kozanga limemya. Davidi asilikaki mingi, akanaki koboma ye, kasi abongoli motema, atikaki Nzambe asalelaka bosambisi na ye.

Kasi, makambo nyonso te ezalaki na bonzambe na bomoi ya Davidi. Na esika akende kobunda na basoda na ye, atikalaki na ndako. Kuna, amonaki mwasi moko ya bolingo, alingaki ye, mpe atindaki kobenga ye mpo na kokokisa esengo na ye ya kosangisa nzoto, abukaki kondimana na ye ya libala - ekobo. Koyekola ete azalaki na zemi na ye; Davidi apesaki mitindo ete báboma mobali na ye mpo na kozipa lisumu na ye. Ya mabe? Iyo! Kosepelisa Nzambe? Te! Davidi azalaki na mposa ya kotonda na nzoto mpe amipesaki na komekama. Anyokwamaki mingi mpo na lisumu yango. Kasi ntango akutanaki na Nathan, momemi-nsango oyo autaki na Nzambe, andimaki mabe na ye, abongoli motema mpe abondelaki bolimbisi. Atako alimbisamaki, azalaki kaka konyokwama mpo na misala na ye ya masumu.

Likanisi ya Compileur:Na ntembe te, ezaleli ya Davidi oyo euti na motema, mawa na ye, mpe mposa ya kolimbisama mpo na kozongisa boyokani na Nzambe ezali ntina oyo Nzambe akoloba ete “Nazwi Davidi mwana ya Yese, moto na motema na ngai moko, oyo akosala mokano na Ngai nyonso.” (Misala 13:22). Suka Commentaire.

Likanisi ya Compileur:Oyo eza situation ya mutu nionso lelo. Biso banso tosali masumu, mpe tozali na mposa ya ezaleli ya malamumu mpo na lisumu na biso mpo na koyokana na Nzambe. Suka Commentaire

Nzambe alakaki Davidi ete moko ya bakitani na ye akofanda na kiti na ye ya bokonzi libela, kolobelaka Yesu, Klisto, oyo bokonzi na ye ekozala na nsuka te. Ezalaki Klisto oyo; kozanga lisumu, atosaki Nzambe mobimba, mpe na bolingo na ye moko apesaki bomoi na ye lokola mbeka ya bomikabi mpo na biso, mpe na bongo akokisaki elaka oyo Nzambe apesaki Davidi mpe Abalayama.

Nzambe asololaki mbala moko na Adama, Noa, Abrahama, Yisaka, mpe Yakobo na eleko oyo bato mingi babengaka “Eleko ya Batata.” Ntango ekólo Yisraele esalemaki, Nzambe asololaki na Moize, na Yosua, mpe na nsima basambisi na bango. Ntango Samwele azalaki mosambisi, bato batombokelaki bokambi ya Nzambe na kosenga mokonzi. Na ntango ya bokonzi ya bakonzi, Nzambe apesaki nsango na Ye na nzela ya bato oyo tobengaka “basakoli.” Baprofeta nyonso bapesaki nsango ya Nzambe epai ya Bana ya Yisalaele kasi bango nyonso te bapesaki bisakweli oyo elobelaki Masiya oyo akoya. Na boumeli ya bankama ya bambula, bisakweli koleka 50 ekomami, na basakoli ebele ya ndenge na ndenge, oyo nyonso ekokisamaki kati na Yesu.

Mwa bisakweli mpe kokokisama na yango na Kondimana ya Sika etangami awa na nse.

Malaki 3:1 “Bókeba! Nazali kotinda momemi-nsango na ngai, mpe akobongisa nzela liboso na ngai. Bongo na mbalakaka Yehova oyo bozali koluka akoya na Tempelo na ye. Ye nde momemi-nsango ya kondimana oyo bozali na mposa na ye. Kebá! Azali koya!” elobi Yehova ya mampinga ya likoló.”

Matai 2:1-2 “Nsima ya kobotama ya Yesu na Beteleme ya Yudea na mikolo ya Mokonzi Erode, bato ya mayele oyo bautaki na esti bakómaki na Yelusaleme mpe batunaki ete: “Wapi moto oyo abotamaki mokonzi ya Bayuda?” Tomoni monzoto na ye na esti mpe toyei kosambela ye.”

Ebandeli 49:10 “Likonzí ya bokonzi ekolongwa na Yuda te, mpe lingenda ya mokonzi na katikati ya makolo na ye te, kino mpako ekoya epai na ye, mpe bato ya bikólo bakotosa ye.”

Luka 3:23 - 38 Mokanda ya bankoko ya Yesu ezali kolanda molongo ya bankoko na Ye na nzela ya Davidi tii na Adama.

Yilimia 23:5 “Tala, mikolo ezali koya, liloba ya Yehova, ntango nakotelemisa etape ya sembo mpo na Davidi, mpe akoyangela lokola mokonzi mpe akosala na mayele, mpe akosala bosembo mpe boyengebene na mokili.”

Matai 1:1 Oyo ezali lisolo ya bomoi ya Yesu Masiya, mwana ya Davidi, mwana ya Abrahama.

Yisaya 7:13-14 “Mpe alobaki ete: “Boyoka, Ee ndako ya Davidi! Ezali moke mingi mpo na bino kolembisa bato, ete bolembisa mpe Nzambe na ngai? Yango wana, Nkolo ye moko akopesa bino elembo. Tala, ngondo akozwa zemi mpe akobota mwana mobali, mpe akobenga nkombo na ye Emanuel (elingi koloba Nzambe elongo na biso).”

Matai 1:18Sikoyo mbotama ya Yesu Masiya esalemaki boye. Tango mama na ye Maria azalaki fiancée ya Joseph, avant ba vanda esika moko, ba découvrir que azali na zemi na Molimo Mosantu.

Luka 1:31-33Bankama ya bambula na nsima, anzelu Gabriele ayebisaki ngondo Maria ete akobota mwana mobali mpe “akobenga ye nkombo Yesu. Akozala monene mpe akobengama Mwana ya Oyo-Aleki-Likoló.Mpe Nkolo Nzambe akopesa ye kiti ya bokonzi ya tata na ye Davidi, mpe akoyangela ndako ya Yakobo libela, mpe bokonzi na ye ekozala na nsuka te.”

Mika 5:2“Kasi yo, Ee Beteleme Efrata, oyo ozali moke mingi mpo na kozala na kati ya mabota ya Yuda, uta na yo akobima mpo na ngai moto oyo akozala mokonzi na Yisraele, oyo kobima na ye uta kala, uta mikolo ya kala.”

Matai 2:1-6“Nsima ya kobotama ya Yesu na Beteleme na Yudea, na tango ya Mokonzi Erode... Mokonzi Erode ... abengisaki banganga-nzambe bakonzi nyonso ya bato mpe balakisi ya mibeko, atunaki bango esika nini Masiya asengelaki kobotama. "Na Beteleme na Yudea," bayanolaki.”

Zekalia 9:9“Sepela mingi, Ee mwana mwasi ya Siona! Ganga na mongongo makasi, Ee mwana mwasi ya Yelusaleme! Talá, mokonzi na yo azali koya epai na yo, moyengebene mpe azali na lobiko, azali na komikitisa mpe amati na mpunda, na mwana ya mpunda, mwana ya mpunda.”

Matai 21:6-7“Mpe bayekoli bakendaki, mpe basalaki kutu ndenge Yesu apesaki bango, mpe bamemaki mpunda mpe mwana ya mpunda, mpe balati bango bilamba na bango, mpe afandaki likolo na yango.”

Yisaya 53:5“Kasi azokisamaki mpo na masumu na biso, anyokwamaki mpo na mabe na biso, etumbu ya kimia na biso ezalaki likolo na ye, mpe na bampota na ye tobikisami.”

Matai 27:26“Bongo abimisaki Barabasi epai na bango, kasi abetaki Yesu mpe apesaki ye mpo bábaka ye na ekulusu.”

Yisaya 53:7“Anyokolamaki, mpe anyokwamaki, nzokande afungolaki monoko na ye te, lokola mwana-mpate oyo bamemaka na kobomama, mpe lokola mpate oyo liboso ya bakatizi na yango bafandi nyεε, bongo afungolaki monoko na ye te.”

Matai 27:12-14 , NW“Ntango banganga-nzambe minene mpe bankulutu bazalaki kofunda Yesu, ayanolaki te. Bongo Pilate atunaki ye ete: “Oyoki te bifundeli boni bazali kofunda yo?’ Kasi Yesu ayanolaki ata moke te, yango wana guvernere akamwaki mingi.”

Yisaya 53:9“Mpe basalaki lilita na ye elongo na moto mabe mpe elongo na mozwi na liwa na ye, atako asalaki mobulu te, mpe bokosi ezalaki te na monoko na ye.”

Matai 27:57-60“Na nsima na mpokwa wana, moto moko ya bozwi ayaki uta na Arimatea.Nkombo na ye Yosefe, mpe akómaki moyekoli ya Yesu.Akendaki epai ya Pilato mpe asengaki nzoto ya Yesu, mpe Pilato apesaki mitindo ete básala yango.Bongo, Yozefe azwaki ebembe yango mpe azingaki yango na elamba ya peto ya lini.Na nsima atyaki yango na lilita na ye moko ya sika, oyo akataki na libanga lilita, atikaki.”

1. Nzambe alakaki Abalama ete bato nyonso awa na mabele bakopambolama na nzela na ye.

Solo ___ Lokuta ___ .

2. Mpo na mabe, Nzambe

a. ___ alongolaki Adama na Eva na paradis na bango

b. ___ abebisaki bato banso longola se Noa na libota na ye na mai

c. ___ Ebebisami na moto Sodomu

d. ___ ezalaki mabe te

3. Action oyo etongami na makanisi na ngai na esika ya bosolo epesaka liboke ya mikakatano.

Solo ___ Lokuta ___ .

4. Boyokani oyo Nzambe apesaki na nzela ya Moize epesaki nzela na bolimbisi ya masumu

Solo ___ Lokuta ___ .

5. Bisakweli oyo elobelaki Masiya ekokisamaki soko moke te.

Solo ___ Lokuta ___ .

Mokapo 3 .

Klisto – Elaka ya Nzambe.

Uta Adama ná Eva basalaki lisumu, oyo esalaki ete bákwea na boyokani ya kokoka na Nzambe, moto asengelaki koyokana na Nzambe. Asengelaki kosukola masumu na ye mpe kolongolama na ngambo na ye. Na ntango ya kokoka kaka mpe na mosala ya Molimo Mosantu, Nzambe akomaki mosuni mpo na kofanda kati na bato. Molimo Mosantu asalaki likamwisi kopesaka nzela na Maria azwa zemi kozanga kosangisa nzoto na moto. Anzeli Gabriele ayebisaki Malia mpe na nsima anzeli moko ayebisaki Yozefe lolenge nini Nzambe akosalela bango mpo na komema Masiya, mopakolami na Nzambe, awa na mabele mpo na kobikisa bato na masumu na bango. Bango mibale bandimaki kokóma basaleli ya Nzambe ata soki bato bakosalela bango mpe mwana na bango Yesu makambo to nini bakoloba mpo na bango. Balingaki kaka kotosa mpe kosalelana na Nzambe.

“Na ebandeli Liloba ezalaki, mpe Liloba azalaki elongo na Nzambe, mpe Liloba azalaki Nzambe. Azalaki elongo na Nzambe na ebandeli. Na nzela na ye biloko nyonso bizalisamaki, kozanga ye eloko moko te esalemaki. Bomozi ezalaki na kati na ye, mpe bomoi yango ezalaki pole ya bato. Pole engengaka na molili, kasi molili esosolaki yango te. Moto moko ayaki oyo atindamaki uta na Nzambe, nkombo na ye ezalaki Yoane. Ayaki lokola motatoli mpo na kotatola mpo na yango pole, mpo ete na nzela na ye bato banso bakoka kondima. Ye moko azalaki pole te ayaki kaka lokola motatoli ya pole Tata, atondi na ngolu mpe na solo.” (Yoane 1:1-10, 14)

Yoane asakolaki libatizi mpo na boyamboli mpe balobaki ete Yuda mobimba bayaki epai ya Yoane mpo na kobatisama. (baptizo, liloba ya Greke oyo elimboli kozindisama na mai). “Nzokande, Bafalisai mosusu oyo batindamaki batunaki ye mituna ete: ‘Bongo mpo na nini ozali kobatiza soko ozali Klisto te, to Eliya te, to Mosakoli te?’ Yoane ayanolaki ete: ‘Nazali kobatiza na mai, kasi kati na bino ateleme moko boye boyebi te.

“ .Yesu ayaki na Galile na Yordani mpo na kobatisama na Yoane. Kasi Yoane amekaki kopekisa ye, alobaki ete: ‘Nasengeli kobatisama na yo, mpe oyei epai na ngai?’ Yesu ayanolaki ete, ‘Tika ete ezala bongo sikoyo; ebongi na biso kosala boye mpo na kokokisa boyengebene nyonso.’ Bongo Yoane andimi.” Mpe ntango Yesu abatisami, amataki mbala moko uta na mai, mpe talá, likoló efungwami mpe amonaki Molimo na Nzambe azali kokita lokola ebenga mpe kokita likoló na ye; mpe talá, mongongo moko euti na likoló, kolobaka ete: ‘Oyo azali Mwana na ngai ya bolingo, oyo nasepeli na ye.’” (Matai 3:13-17).

Komantere: Yango endimisaki makambo oyo Yoane alobaki liboso Yesu aya mpo na kozwa batisimo “Talá, Mwana-Mpate ya Nzambe, oyo alongolaka lisumu ya mokili!”

Kolanda libatizi na Ye “Yesu, atondi na Molimo Mosantu, akambamaki na Molimo na kati ya esobe mpe epai wapi na boumeli ya mikolo ntuku minei amekamaki na zabolo. Alyaki eloko te na mikolo wana, mpe na nsuka na yango azalaki na nzala.” (Luka 4:1-2) Na nsima, Zabolo amekaki Ye na makambo nyonso lokola biso tomekami:

- Mposa ya bilei – mposa ya nzoto, .
- Mposa ya bokonzi – lolendo ya bomoi, .
- Mposa ya biloko – mposa ya liso.

Yesu akutanaki na mokakatano mpe komekama mokomoko kozanga kotika koloba ete “ekomami.” Na nsima, zabolo alongwaki mpo na ntango oyo ebongi mpenza.

Yesu alongwaki na esika oyo amekamaki mpe “azongaki na Galile na nguya ya Molimo, mpe nsango na ntina na ye epalanganaki na bamboka mobimba. Ateyaki na basinagoga na bango, mpe bato nyonso bakumisaki ye. Akendaki na Nazarete, epai babakolaki ye, mpe na mokolo ya

sabata akotaki na sinagoga, ndenge ezalaki momeseno na ye. Mpe atelemaki mpo na kotanga Rulo ya mosakoli Yisaya apesamaki na ye.

'Elimo ya Nkolo ezali likoló na ngai, mpamba te apakoli ngai mafuta mpo na kosakola nsango malamuru epai ya babola. Atindi ngai mpo na kosakola bonsomi mpo na bakangami mpe bozongi ya komona mpo na bakufi miso, mpo na kobimisa banyokolami, mpo na kosakola mobu ya boboto ya Nkolo.'

'Na nsima, azingaki rulo yango, azongisaki yango epai ya mosaleli mpe afandaki. Miso ya moto nyonso na sinagoga ekangamaki na ye, mpe abandaki koloba na bango ete: 'Lelo makomi oyo ekokisami na mayoki na bino.' Bango nyonso balobelaki ye malamuru mpe bakamwaki na maloba ya boboto oyo eutaki na mbebu na ye. 'Oyo azali mwana ya Yozefe te?' batunaki. ... (Akobaki koloba na bango mpe) bato banso na sinagoga basilikaki ntango bayokaki likambo oyo. Batelemaki, babenganaki ye na mboka, mpe bamemaki ye na nsonge ya ngomba oyo engumba etongamaki likoló na yango, mpo na kobwaka ye na nse ya libanga. Kasi atambolaki kaka na kati ya ebele ya bato mpe akobaki.' (Luka 4:14-22, 29-30).

Nsima ya kosolola mokuse na mwasi Mosamalia oyo ayaki kosokola mai na libulu ya Yakobo, mwasi yango alobaki na Yesu ete "Nayebi ete Masiya" (oyo babengaka ye Klisto) "azali koya. Ntango akoya, akolimbola biso makambo nyonso." Na nsima, Yesu asakolaki ete: "Ngai oyo nazali koloba na bino nazali ye." (Yoane 4:7-26).

Na ntango ebongi, Yesu akobanda kolakisa na bato banso ete Ye azalaki Nzambe oyo ayaki na mabele mpo na kofanda kati na bato kokoma mbeka ya kokoka mpo na masumu ya moto. Asalaki yango na bomoi ya kokoka oyo Ye azalaki na yango, mpe makamwisi oyo asalaki polele liboso ya ebele ya bato.

Yesu azwaki formasyo moko te na biteyelo ya balabi. Kasi, bato bayebaki ete azalaki koloba na bokonzi, kasi lokola bakonzi mosusu ya mangomba te; balabi, banganga-nzambe, Bafalisai mpe Bakomeli. Epai ya "bato bayekoli" oyo Yesu alakisaki mpenza na maloba na Ye kobenga bango bakosi, mpe batambwisi bakufa miso lokola mitema, makanisi, mpe bizaleli na bango, bazalaki mpenza na lolendo, na lolendo, na lolendo, na zuwa, mpe bandimaki kotelemela na eloko moko te mpo na kobatela esika na bango na kati ya lisanga. Balobaki kutu ete makamwisi na Ye mingi eutaki na Zabolo na esika ya kopesa nkembo epai na Nzambe.

Mokolo moko Atelemisaki mobembo ya matanga mpo na kozongisa na bomoi mwana se moko ya mwasi akufelá mobali. Abikisaki bato oyo bakufaki miso to ba bibosono bomoi na bango mobimba, oyo bato nyonso na engumba yango bayebaki yango. Na nsuka, akendaki na cimetièrè moko, afungolaki lilita, mpe azongisaki nzoto na bomoi nzoto oyo esilaki kopola. Maloba mpe makamwisi wana nyonso emonisaki bato ya sembo mpe ya motema sembo ete Yesu azalaki Mwana ya Nzambe. Bandimaki.

“Oyo ezalaki uta ebandeli, Klisto, oyo toyokaki, oyo tomoni na miso na biso, oyo totali mpe maboko na biso esimbaki-yango tosakoli na ntina ya Liloba ya bomoi. Bomoi ebimaki;tomoni yango mpe totatoli yango, mpe tozali kosakola epai na bino bomoi ya seko, oyo ezalaki elongo na Tata mpe emonisaki biso.”(1 Yoane 1:1-2).

Ezali na kati ya Klisto nde tozali koyokana na Nzambempo ete “Yesu ayanolaki ete: ‘Ngai nazali nzela mpe solo mpe bomoi, moto moko te akoya epai ya Tata soki na nzela na ngai te.’” (Yoane 14:6).

Yango wana, Klisto asengeli kozala Nsango Malamu.

Liboso ete nsango ya “Nsango Malamu” ekoka kozwama, bomikabi mpo na masumu esengelaki. Yesu, oyo azalaki na bomoi oyo ezangi masumu, akopesa bomoi na ye na bonsomi nyonso lokola “mbeka ya makila” oyo esengelaki. Yango wana, Nsango Malamu ya Yesu epesi moto nzela ya kopona kondima to koboya likabo ya Nzambe ya kolimbisa mpe lobiko.

“Ntango asilisaki kobondela, Yesu alongwaki elongo na bayekoli na ye mpe akatisaki lobwaku ya Kidrone, na ngambo mosusu, elanga moko ya olive ezalaki, mpe ye ná bayekoli na ye bakotaki na yango.Nzokande Yudasai, oyo atekaki ye, ayebaki esika yango, mpamba te Yesu akutanaki kuna na bayekoli na ye Bafalisai bazalaki komema miinda, miinda mpe bibundeli, lokola ayebaki makambo nyonso oyo ekokómela ye, abimaki mpe atunaki bango ete: ‘Olingi nani? ‘Yesu ya Nazarete,’ bayanolaki ‘Ngai nazali ye’ Yesu alobaki ... Na nsima, etuluku ya basoda elongo na mokonzi na yango mpe bakonzi ya Bayuda bakangaki ye mpe bamemaki ye liboso epai ya Ana, oyo azalaki bokilo ya Kayafa, nganga-nzambe monene na mbula wana. ‘Nalobi polele na mokili,’ Yesu ayanolaki: ‘Nazalaki koteya ntango nyonso na basinagoga to na tempelo, epai Bayuda nyonso bayanganaka, mpo na nini kotuna ngai mituna. Ntango Yesu alobaki bongo, moko na bakonzi oyo bazalaki penepene na ye abetaki ye na elongi na ye ete: ‘Ezali ndenge oyo ozali koyanola na nganga-nzambe monene?’ Yesu ayanolaki ete: ‘Soki nalobi likambo moko ya mabe, kotatola mpo na nini ezali mabe. Bongo Annas atindaki ye, akangami naino, epai ya Nganga-nzambe monene ... Na nsima Bayuda bamemaki Yesu longwa na Kayafa kino na ndako ya mokonzi ya Roma ... Na nsima Pilato azongaki na kati ya ndako ya mokonzi, abengaki Yesu mpe atunaki ye ete, ‘Ozali mokonzi ya Bayuda?’ ... ‘Ezali yango likanisi na yo moko’ Yesu atunaki, ‘to basusu balobelaki yo mpo na ngai?’ ‘Nazali Moyuda?’ Pilato ayanolaki ete: ‘Ezali bato na yo mpe banganga-nzambe bakonzi na yo nde bapesaki yo epai na ngai. Yesu alobaki ete, ‘Bokonzi na ngai ezali ya mokili oyo te, basaleli na ngai balingaki kobunda mpo Bayuda bákanga ngai te. ‘Bongo ozali mokonzi!’ alobaki bongo, Yesu ayanolaki ete: ‘Olobi ete nazali mokonzi, mpe mpo na yango, nayaki na mokili mpo na kotatola solo.’”(Yoane 18:1-5, 12-13, 19-24, 28, 33-37).

Pilato abimaki lisusu epai ya Bayuda mpe alobaki ete: “Namoni moboko te mpo na kofundama na ye. ... Bolingi nabimisa ‘mokonzi ya Bayuda’? Bazongiselaki bango ete, ‘Te, ye te!’ ... Nzokande Pilato akangaki Yesu mpe asali ete babeta ye fimbo. (Yoane 18:38-19:2).

Likanisi ya Compileur:Bobongisi mpo na fimbo (kobeta fimbo) esalemaki ntango balongolaki Mokangami bilamba na Ye mpe bakangisaki maboko na Ye na likonzi moko likolo ya motó na Ye. Ezali na ntembe ete Baloma balingaki komeka ata moke te kolanda mobeko ya Bayuda na likambo yango, kasi Bayuda bazalaki na mobeko moko ya kala oyo epekisaki kobetama fimbo koleka ntuku minei. Suka Commentaire.

"Na nsuka, Pilate apesaki ye na maboko na bango mpo babaka ye na ekulusu. Bongo, basoda bazwaki mokumba ya Yesu. Amemaki ekulusu na ye moko, abimaki na esika ya Mokuwa ya Motó (oyo na monoko ya Araméen babengaka yango Golgota). NAZARETH, MOKONZI YA BAYUDA, Bayuda mingi batangaki elembo oyo, mpamba te esika oyo babakamaki Yesu ezalaki pene na engumba, mpe elembo yango ekomamaki na monoko ya Araméen, ya Latin mpe ya Greke, banganga-nzambe minene ya Bayuda batemelaki Pilato ete, 'Kokoma te 'Mokonzi ya Bayuda,' kasi ete moto oyo alobaki ete azali mokonzi ya Bayuda.' Pilato ayanolaki ete: 'Oyo nakomi, nde nakomi.'" (Yoane 19:16-22).

"Kobanda na ngonga ya motoba tii na ngonga ya libwa molili ekotaki na mokili mobimba, pene na ngonga ya libwa, Yesu agangaki na mongongo makasi ete: 'Eloi, Eloi, lama sabaktani?' - oyo elakisi, 'Nzambe na ngai, Nzambe na ngai, mpo na nini osundoli ngai?' ... Ntango Yesu agangaki lisusu na mongongo makasi, atikaki molimo na ye, na ngonga wana rido ya tempelo epasuka na biteni mibale, mabele eninganaki mpe mabanga epasukaki mpe nzoto ya bato basantu mingi oyo bakufaki esekwisamaki na lilita, mpe nsima ya lisekwa ya Yesu bakendaki na engumba mosantu bato mingi ntango mokonzi ya basoda ná baoyo bazalaki kokengela Yesu bamonaki koningana ya mabele mpe makambo nyonso oyo esalemaki, babangaki, mpe bagangaki ete: 'Ya solo, azalaki Mwana ya Nzambe!'" (Matai 27:45-46, 50-54).

Likanisi ya Compileur:Yoane abakisi "Na nsima, lokola ayebaki ete makambo nyonso esilaki sikawa, mpe mpo ete Makomami ekokisama, Yesu alobaki ete, 'Nazali na mposa ya mai.' Molangi moko ya vinaigre ya vinyo ezalaki wana, yango wana bazindisaki éponge na kati, batyaki éponge yango na lititi ya molona ya hisope, mpe batombolaki yango na mbebu ya Yesu, ntango azwaki masanga yango, Yesu alobaki ete: 'Esili.' Na yango, agumbaki motó mpe atikaki elimo na ye." (Yoane 19:28-30). Suka Commentaire.

Commentaire ya Compileur:Rido oyo ekabolaki Esika Mosantu na Esika ya Bosantu koleka -esika bozali ya Nzambe ezalaki liboso ya bokangami ya Babilone-- epasolamaki uta likolo kino na nse kopesaka nzela na Moyuda nyonso amona mpe akoki kokota na Esika Mosantu ya Bosantu. Ezali na ntina ete rido epasolamaki uta likolo elakisi ete esalemaki na moto te. Suka Commentaire.

Likanisi ya Compileur:"Kasi sikawa na kati ya Klisto Yesu, bino nyonso oyo bazangi Bayuda, oyo kala bozalaki mosika bopusani penepene na nzela ya makila ya Klisto. Mpo ye moko azali kimya na biso, oyo asali bango mibale bomoko mpe abebisi epekiseli, efelo ya bokabwani ya

bonguna, na kolongolaka na nzoto na ye mibeko elongo na mibeko mpe malako na yango.”(Baefese 2:13-15). Suka Commentaire

“Lokola Bayuda balingaki te ete bibembe bitikala na bikulusu na ntango ya Sabata, basengaki Pilato abuka makolo mpe akitisa bibembe. Na yango basoda bayaki mpe babukaki makolo ya moto ya liboso oyo babakamaki na ekulusu elongo na Yesu, mpe na nsima oyo ya mosusu. Kasi ntango bayaki epai ya Yesu mpe bamonaki ete asilaki kokufa, babukaki makolo na ye te atablaki mopanzi ya Yesu na likonga, amemi kosopana ya mbalakaka ya makila mpe mai moko oyo batablaki.” (Yoane 19:31-37).

“Na nsima, Yozefe ya Arimatea asengaki Pilato nzoto ya Yesu. Sikawa Yozefe azalaki moyekoli ya Yesu, kasi na kobombana mpo azalaki kobanga Bayuda. Na ndingisa ya Pilato, ayaki mpe alongolaki nzoto. Azalaki elongo na Nikodeme, moto oyo liboso akendaki kotala Yesu na butu Nzoto ya Yesu, bango mibale bazingaki yango, elongo na biloko ya nsolo kitoko, na biteni ya bilamba ya lini, yango ezalaki na boyokani na mimeseno ya kokunda Yesu na ekulusu, mpe na elanga ezalaki na lilita ya sika, oyo na kati na yango moto moko te alalimaki ... Abalusaki libanga moko monene liboso ya ekuke ya lilita. (Yoane 19:38-42; Matai 27:60).

“Ntango Sabata esilaki, Maria Magdalena, Maria mama ya Yakobo, mpe Salome basombaki biloko ya nsolo kitoko mpo bakende kopakola nzoto ya Yesu mafuta. Kasi ntango batalaki likolo, bamonaki ete libanga, oyo ezalaki monene mingi, ebalusami mosika Tango bakotaki na lilita, bamonaki elenge mobali moko alati elamba ya mpembe afandi na mopanzi ya mobali bayekoli na ye mpe Petelo, ‘Azali kokende liboso na bino na Galile. Koningana mpe kobulungana, basi yango babimaki mpe bakimaki na lilita. (Malako 16:1-8)

Likanisi ya Compileur: Matai alobaki ete koningana ya mabele ya makasi esalemaki, mpo anzelu moko ya Nkolo akitaki uta na lola mpe, kokende na lilita, azongisaki libanga nsima mpe afandaki likolo na yango. (Matai 28:3). Suka Commentaire.

“Kasi Maria atelemaki na libandá ya lilita mpe azalaki kolela. Ntango azalaki kolela, agumbamaki mpo na kotala na kati ya lilita mpe amonaki baanzelu mibale balati mpembe, bafandi esika oyo nzoto ya Yesu efandaki, moko na motó mpe mosusu na makolo. Batunaki ye ete: ‘Mwasi, ozali kolela mpo na nini?’ Alobaki ete: ‘Balongoli Nkolo na ngai, mpe nayebi te esika nini batye ye.’ Na yango, abalukaki mpe amonaki Yesu atelemi, kasi ayebaki te ete ezali Yesu, alobaki ete, ‘mpo na nini ozali kolela? Lokola akanisaki ete azali mosali elanga, alobaki ete, ‘Nkolo, soki omemi ye, yebisa ngai esika otye ye, nakozwa ye.’ Yesu alobaki na ye ete: ‘Maria.’ Abalukaki epai na ye mpe agangaki na monoko ya Araméen ete: ‘Rabboni!’ elingi koloba Molakisi). Maria Magdalena akendaki epai ya bayekoli na nsango ete: ‘Namoni Nkolo!’ Mpe ayebisaki bango ete alobaki na ye makambo oyo.”(Yoane 20:11-18).

“Na mpokwa ya mokolo wana ya liboso ya pɔsɔ, ntango bayekoli bazalaki esika moko, na baporte oyo ekangamaki mpo na kobanga Bayuda, Yesu ayaki mpe atelemaki na kati na bango mpe alobaki ete: ‘Kimya ezala na bino!’ Nsima ya koloba boye, alakisaki bango maboko na ye mpe mopanzi na ye, Bayekoli basepelaki mingi ntango bamonaki lisusu Nkolo, Kimia ezala na bino. Mpe na yango, apemisaki bango mpe alobaki ete: ‘Bózwa Molimo Mosantu, soki bolimbisi masumu na ye, soki bolimbisi ye te, alimbisami te.’”(Yoane 20:19-23).

Klisto, “Mwana ya Nzambe na bomoi” (Matai 16:15, 16) alobaki na bayekoli na ye ete akokela etuluku ya “bato babengami” (lingomba) oyo Nzambe akotia na Bokonzi oyo ekoya na nguya na boumeli ya bomoi ya bato mosusu oyo bazalaki wana.

Azalaki sikisiki mingi na ntina ya ntango Bokonzi na Ye ekoya ntango “alobaki na bango ete, ‘Nazali koyebisa bino solo, bamosusu batelemi awa bakomeka liwa te liboso ya komona bokonzi ya Nzambe koya na nguya.’” (Malako 9:1).

Likanisi ya Compileur:Yango wana, tomoni ete Klisto akozala kofandisa lingomba na ye na bomoi ya bayoki na ye mosusu. Suka Commentaire.

Mwa moke nsima wana Yesu ayebisaki Yudasi ete akoteka Ye, alobaki ete, “‘Bino bozali baoyo botelemaki pembeni na ngai na mimekano na ngai. Mpe napesi bino bokonzi, kaka ndenge Tata na ngai apesaki ngai bokonzi, mpo ete bólya mpe bomela na mesa na ngai na bokonzi na ngai mpe bofanda na bakiti ya bokonzi, kosambisa mabota zomi na mibale ya Yisalaele.’” (Luka 22:28-30).

Komantere:Basusu bandimaka ete bantoma batiamaki na kati ya lingomba ya Klisto na tango oyo lokola aponaki bango Bokonzi na Ye.

Lokola azalaki pene ya kozonga epai ya Nzambe, Tata, "Yesu ayaki epai na bango mpe alobaki ete: 'Bokonzi nyonso na lola mpe na mabele epesameli ngai. Yango wana, bókende kosala bayekoli ya mabota nyonso, kobatisa bango na nkombo ya Tata mpe ya Mwana mpe ya Molimo Mosantu, mpe koteya bango na kotosa nyonso oyo napesaki bino mitindo. Ya solo, nazali elongo na bino ntango nyonso, kino na nsuka mpenza ya Nzambe." mbula.'”(Matai 28:18-20).

“Alobaki na bango ete: ‘Bókende na mokili mobimba mpe bósakola nsango malamumu epai ya bikelamu nyonso.’”(Malako 16:15-17).

“Na buku na ngai ya kala, Théophile, nakomaki na ntina ya nyonso oyo Yesu abandaki kosala mpe koteya kino mokolo oyo amemamaki na likoló, nsima ya kopesa malako na nzela ya Molimo Mosantu epai ya bantoma oyo aponaki.Nsima ya mpasi na ye, amilakisaki epai ya bato yango mpe apesaki bilembeteli mingi ya kondimisa ete azalaki na bomoi.Abimelaki bango na boumeli ya mikolo ntuku minei mpe alobelaki bokonzi ya Mokolo moko, ntango azalaki kolya elongo na bango, apesaki bango etinda oyo: ‘Bólongwa na Yerusaleme te kasi bózela likabo oyo Tata na ngai

alakaki, oyo boyokaki ngai nazali koloba mpo na yango, mpamba te Yoane abatisaki na mai, kasi nsima ya mwa mikolo, bokobatisama na Molimo Mosantu.’ Bongo, ntango bakutanaki esika moko, batunaki ye ete: ‘Nkolo, na ntango oyo okozongisa bokonzi epai na Yisraele?’

“Alobaki na bango ete: ‘Ezali mpo na bino te koyeba bantango to badati oyo Tata atye na bokonzi na ye moko. Kasi bokozwa nguya ntango Molimo Mosantu akoya likoló na bino, mpe bokozala batatoli na ngai na Yelusaleme, mpe na Yudea mobimba mpe na Samalia, mpe tii na nsuka ya mabele.” Nsima ya koloba boye, bakamataki ye liboso ya miso na bango, mpe lipata moko ebombaki ye na miso na bango.”

“Bazalaki kotala na likebi likoló ntango azalaki kokende, wana na mbalakaka mibali mibale balati bilamba ya mpembe batelemaki pembeni na bango: ‘Mibali ya Galilai,’ balobaki ete, ‘mpo na nini botelemi awa kotala likoló? Na nsima, bazongaki na Yerusaleme longwa na ngomba oyo babengi Ngomba ya Olive, oyo ezalaki na ntaka ya Sabata, ntango bakómaki na etaze oyo bazalaki kofanda, baoyo bazalaki wana ezalaki Petelo, Yoane, Yakobo ná Andrea, mpe Yakobo mwana ya Alfeo ná Simona Mosembo, mpe Yudasi mwana ya Yakobo mpe Maria mama na Yesu, mpe elongo na bandeko na ye.”(Misala 1:1-14).

Likanisi ya Compileur:Mpo na mbala ya liboso nsima ya lisumu ya Adama ná Eva, eumelaki te, moto asengelaki kofungwama mpo na kozongisa boyokani na Nzambe. Suka Commentaire.

Atako ezali na Biblia nde Yesu abimisami, ezali na bilembeteli mingi oyo bizali na libándá ya Biblia oyo bindimisi ete Yesu azali moto ya lisolo ya bato, kaka ndenge Biblia emonisi ye. Mikanda wana ya libándá ya bato ya mayele na makambo ya kala ya kala endimisi makambo oyo Biblia elobeli mpo na ye mpe euti na Edward C. Wharton na buku na ye “Christianity: A Clear Case of History.”

Thallus, moto moko ya mayele na makambo ya kala oyo abotamaki na Mosamalia, oyo afandaki mpe asalaki na Loma soki na mobu 52 T.B., atángaki maloba ya Julius Africanus, moklisto moko ya chronographie na nsuka ya ekeke ya mibale. "Thallus, na buku ya misato ya masolo na ye, alimboli mosika molili oyo lokola éclipse ya moi. " Africanus alobaki botelemeli na ye na lapolo yango kolobaka ete éclipse ya moi ekoki kosalema te na ntango ya sanza mobimba, lokola ezalaki ntango Yesu akufaki na ntango ya Elekeli. Nguya ya kolobela Thallus ezali ete makambo ya liwa ya Yesu eyebanaki mpe elobelamaki na Ville Impériale banda na katikati ya ekeke ya liboso. Likambo ya kobaka Yesu na ekulusu esengeli koyebana malamumu mpenza na ntango wana, kino na meko oyo bato oyo bandimaki te lokola Thallus bakanisaki ete esengeli kolimbola likambo ya molili lokola likambo oyo esalemaka na bozalisi. ... Na lolenge ya kokamwa, milende ya Thallus ebongwanaki na molongo monene ya bilembeteli ya mambi ya kala mpo na Yesu mpe mpo na bondimi ya lisolo ya Marko na ntina ya molili na liwa na ye oyo elobi “Na ngonga ya motoba molili eyaki likolo ya mboka mobimba kino ngonga ya libwa.” (Marko 15:33).

Mara bar-Sérapion, oyo azali na mbongo mingi

Maniskri moko oyo ezali na Musée britannique ebateli makomi ya mokanda oyo moto moko ya Siri na nkombo Mara Bar-Serapion atindelaki mwana na ye, oyo ye, ntango azalaki kolobela Yesu alobaki, mpe Mokonzi ya mayele akufaki mpo na libela te; azalaki na bomoi na mateya oyo Ye apesaki.

Cornelius Tacite, oyo azali na mbula 19

Moto moko ya mayele na makambo ya kala ya Loma oyo azalaki na bomoi kobanda soki na mobu 50 T.B. tii na mobu 100 T.B., akomaki na ntina na móto ya Néron. "Na yango, mpo na kolongola lapolo yango, Néron akangaki ngambo mpe apesaki minyoko ya kitoko koleka na kelasi moko oyo bayinaki mpo na makambo na bango ya nsöni, oyo bato bazalaki kobenga baklisto. Christus, oyo nkombo yango eutaki epai na ye, azwaki etumbu ya kolekisa ndelo na boumeli ya boyangeli ya Tibérie na maboko ya moko ya baprocurateurs na biso, Pontius Pilate."

Plinius Secundus, oyo azali

Mokonzi moko ya Loma na mobu 112 nsima ya liwa ya Klisto akomaki Amperere Trajan "Bango (baklisto) bazalaki na momeseno ya kokutana na mokolo moko boye oyo etyamaki liboso ete pole ezala, ntango bazalaki koyemba loyembo mpo na Klisto lokola Nzambe mpe bazalaki komikangisa na ndai ya lokumu mpo na kosala mosala moko ya mabe te ... nsima na yango ezalaki momeseno na bango ya kokabwana, mpe na nsima bazalaki kokutana lisusu mpo na kolya bilei, kasi bilei ya lolenge moko ya bato mpamba." Seutonius, oyo azali

Moto moko oyo ayekolaka makambo mpe mosali ya ndako ya mokonzi na ntango ya boyangeli ya Adrien akomaki soki na mobu 120 T.B. "Ntango Bayuda bazalaki kosala mobulu ntango nyonso mpo na botindiki ya Kresto, Klaude abenganaki bango na Loma

Josèphe azalaki moto ya mayele na makambo ya kala ya Romain mpe Bayuda ya ekeke ya liboso oyo abotamaki na Yelusaleme —na ntango wana ezalaki na Yudea ya Loma —na mobu 33 T.B. "Mpe abimaki penepene na ntango oyo, Yesu, moto ya mayele, soki tobengi ye moto; mpo azalaki mosali ya misala ya kokamwa, molakisi ya bato oyo bazwaka bosolo na esengo. Alongaki Bayuda mingi mpe lisusu Bagreke mingi. Moto oyo azalaki Masiya. Mpe ntango Pilato akatelaki ye ekulusu na botindiki ya bakambi na biso moko, baoyo balingaki ye uta na ebandeli basalaki yango te." tika na mokolo ya misato na bomoi, lokola basakoli basakolaki mpe balobaki makambo mosusu mingi ya kokamwa mpo na ye.

Citation oyo elandi ya F. F. Bruce ezo résumer likambo oyo très clairement. "Ezala nini mosusu ekoki kokanisama mpo na bilembeteli uta na bakomi ya liboso ya Bayuda mpe ya bapakano...ezali ata moke te kofandisa, mpo na baye baboyi litatoli ya makomi ya boklisto, ezaleli ya lisolo ya Yesu ye moko. Bakomi mosusu bakoki kosakana na makanisi ya 'Klisto-lisapo,' kasi basalaka yango te

na ntina ya bilembeteli ya mambi ya kala. Bozali ya lisolo ya Klisto ezali lokola axiomatique (oyo amimonisaka ye moko) mpo na moto ya mayele na makambo ya kala oyo azali na bias te lokola." historicité ya Jules César ezali te ba historiens nde ba propager ba théories ya 'Christ-mythe'."

Maloba ya nsuka

Yesu ya Nazarete azalaki Libombami ya Nzambe. Kolanda komekama ya Yesu na Satana, anzelu wana ya botomboki, Yesu abandaki kosakola nsango na Ye ya bolimbisi mpe lobiko. Nsima ya mbeka ya bomikabi ya Yesu (kobakamaki na ekulusu), lisekwa na Ye, mpe komata na ye, nsango na Ye ya boyokani ebandaki kosakolama mpe kopesama na bato banso. Moto nyonso oyo atie bondimi, elikia, mpe botosi na ye epai na Ye, ayokani na Mozalisi na ye mpe atie na Nzoto ya Klisto, lingomba na Ye.

1. Tango Yesu abatisamaki (azindisamaki) na Yoane
 - a. ___ Likolo efungwamaki.
 - b. ___ Molimo ya Nzambe ekita likolo na Ye.
 - c. ___ Mongongo moko elobaki, "oyo azali Mwana na ngai ya bolingo, oyo nasepeli na ye."
 - d. ___ Nyonso oyo tolobeli awa na likoló
 - e. ___ Eloko moko te esalemaki, Azwaki kaka mai

2. Zabolo amekaki Yesu na mposa na Ye mpo na
 - a. ___ Bilei
 - b. ___ Nguya
 - c. ___ Biloko ya mosuni

3. Yesu ayebisaki mwasi Mosamalia ete Ye nde Masiya
Solo ___ Lokuta ___ .

4. Ezali na nzela ya Klisto moto ayokani na Nzambe.
Solo ___ Lokuta ___ .

5. Nini esalemaki ntango bakangamaki mpe basambisaki Yesu?
 - a. ___ batunaki na ntina ya mateya na Ye
 - b. ___ abetamaki na elongi
 - c. ___ epesamaki epai ya Pilate mpo na kosambisa
 - d. ___ azwami na ngambo te
 - e. ___ babetaki ye fimbo
 - f. ___ azalaki na motole ya nzube oyo batyaki na motó na Ye
 - g. ___ esakolamaki na Pilate "Mokonzi soki Bayuda" .
 - h. ___ Nyonso oyo tolobeli awa na likoló

